

YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARINDA COVID-19 PANDEMİSİ SÜRECİNDE UYGULANAN UZAKTAN EĞİTİM DURUMU HAKKINDA ÖĞRENCİLERİN TUTUMLARININ ARAŞTIRILMASI: FİZYOTERAPİ ve REHABİLİTASYON BÖLÜMÜ ÖRNEĞİ

INVESTIGATION of STUDENTS' ATTITUDES TOWARDS APPLIED DISTANCE EDUCATION in the COVID-19 PANDEMIC PROCESS in HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS: EXAMPLE of PHYSIOTHERAPY and REHABILITATION DEPARTMENT

Neslihan ALTUNTAŞ YILMAZ

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, Konya, Türkiye

Teslim Tarihi: 11.06.2020

Kabul Tarihi: 03.07.2020

Yazışma Adresi: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, Konya, Türkiye E-mail: nayilmaz@erbakan.edu.tr

ÖZET

Amaç: Bu çalışmada Covid-19 pandemi sürecinde Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü öğrencilerin uzaktan eğitim konusundaki tutumlarının araştırulmasını amaçlamıştır.

Yöntem: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümünde öğrenim gören 265 (216 kız %81,50, 49 erkek %18,49) öğrenci çalışmaya dâhil edilmiştir. 21 maddeden oluşan "Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği" kullanılarak oluşturulan anket formu ile veriler elde edilmiştir. Sınıflarına göre farklılık gösterip göstermediği Ki-kare testi ile analiz edildi. Alt problemlerin analizi amacıyla yüzde, frekans, t-testi, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) gibi istatistiksel teknikler kullanılmıştır. $p < 0,05$ değeri anlamlı olarak kabul edildi.

Bulgular: Öğrencilerin %61,5'i bilgisayar, %3,0'ü tablet, %35,5'i ise telefon kullanarak eğitime erişim sağlarken; kız öğrencilerinde bilgisayar, erkek öğrencilerinde ise telefon tercihi daha fazla olmuştur. 4. Sınıf öğrencilerinde uzaktan eğitime çevrimiçi olarak katılım durumunda diğer sınıflara göre anlamlı fark bulunmuştur ($p < 0,05$). Cinsiyete ve sınıflara göre uzaktan eğitime karşı tutumda anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0,05$) tüm öğrencilerde dezavantaj yönünde bir tutum belirlenmiştir. Öğrencilerin %87,5'i uygulamalı dersler için, % 78,5'i ise teorik dersler için uzaktan eğitimin verimliliğini düşük bulmuştur. Öğrencilerin %90,3'ünün örgün, %9,7'si ise uzaktan eğitimi tercih etmiştir. Zorunlu mesleki yaz stajı uygulaması için öğrencilerin %44,1'i ailesi ile bulunduğu şehirde, % 38,6'sı okulun ilgili olduğu hastanede, geri kalan %17,3'ü ise kesinlikle hiçbir koşulda staj yapmak istemediklerini bildirmiştir.

Sonuç ve Öneriler: Tüm bu sonuçlara göre öğrenci düzeyinde uzaktan fizyoterapi ve rehabilitasyon bölümü lisans eğitiminin olumlu ve olumsuz yönleri olabildiğince açıkça ortaya konulmaya çalışılmıştır. Özellikle mevcut çözümün uygulamalı dersler için geliştirilmesinin ya da alternatif yöntemlerin bulunmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Covid 19, uzaktan eğitim, fizyoterapi ve rehabilitasyon, öğrenci, tutum

ABSTRACT

Aim: In the Covid-19 pandemic process of this study, the Faculty of Health Sciences Physiotherapy and Rehabilitation Department aimed to investigate students' attitudes towards distance education.

Methods: 265 (216 females 81.50%, 49 males 18.49%) students studying in the Department of Physiotherapy and Rehabilitation at the Faculty of Health Sciences, Necmettin Erbakan University were included in the study. The data was obtained with the questionnaire form created using the 21-item "Attitude Towards Distance Education Scale". Whether they differ by class or not was analyzed with the Chi-square test. Statistical techniques such as percentage, frequency, t-test, One Way Variance Analysis (ANOVA) were used to analyze sub-problems. $p < 0.05$ value was considered significant.

Results: While 61.5% of the students access to education by using computer, 3.0% tablet and 35.5% by phone; female students preferred computers, and male students preferred phones. In 4th grade students, in case of online participation in distance education, a significant difference was found compared to other classes ($p < 0.05$). There was no significant difference in attitude towards distance education by gender and classes ($p > 0.05$), an attitude towards disadvantage was determined in all students. 87.5% of students found the efficiency of distance education low for practical courses and 78.5% for theoretical courses. 90.3% of the students preferred formal education and 9.7% preferred distance education. For the compulsory vocational summer practice, 44.1% of the students stated that they do not want to do internship in the city where they are with their family, 38.6% in the hospital where the school is related, and the remaining 17.3% in no circumstances.

Conclusion and Suggestions: The positive and negative aspects of distance physiotherapy and rehabilitation undergraduate education at the student level have been tried to be explicitly revealed as much as possible. It is considered that it is important to develop the existing solution for applied courses or to find alternative methods.

Keywords: Covid 19, distance education, physiotherapy and rehabilitation, student, attitude

GİRİŞ

İnsanlık geçmişinde geniş coğrafyalara yayılan, toplu ölümler ve sağlık sorunları oluşturmuş oldukça fazla endemi, pandemi yaşandığı bilinmektedir (Aslan, 2020). Günümüzde Covid-19 salgını olarak ifade edilen durum 2019 yılının Aralık ayında Çin'in Wuhan şehrinde ortaya çıktığı düşünülen ve hızla yayılmaya başlamış, Çinli uzmanların bir rapor ile Dünya Sağlık Örgütü (WHO) Çin Ülke Ofisine iletilmiştir (Huang et al., 2020). Yeni koronavirüs SARS-CoV-2 hastalığı, WHO tarafından "COVID-19" olarak adlandırıldı ve 30 Ocak'ta, COVID-19 salgınının WHO tarafından "Uluslararası Halk Sağlığı Acil Durumu" ilan edildi (Anastassopoulou et al., 2020). Alınan tüm önlemlere rağmen salgın tüm dünyaya yayılmıştır. Devletler dünya genelinde hızla artan vaka ve ölüm sayısı nedeniyle önlemler almayı zorunlu hale getirmiştir (Wang et al., 2020).

Sağlık sektöründen sonra pandemiden en çok etkilenen kurumların başında eğitim sektörü gelmektedir. Zhong (2020) yaptığı çalışmaya göre dünya genelinde 770 milyon kişinin eğitimin duraklamasından etkilendiğini açıklamıştır. Alınan tedbirler neticesinde eğitim öğretime hemen hemen tüm ülkelerde ara verilmiş ve daha sonrasında eğitim-öğretimin nasıl devam etmesi konusunda her ülke kendi yöntemini belirleyerek devam etmeye çalışmaktadır. Türkiye' de ise Yükseköğretim Kurulu 18 Mart 2020 tarihli basın açıklamasında yaşanan salgın nedeni ile ara verilen eğitim-öğretim faaliyetleri için uzaktan eğitim yöntemi ön plana çıkmıştır.

Bu küresel salgın, eğitimde de geleneksel yaklaşımların yerine çözüm odaklı stratejilerin geliştirilmesine sebep olmuştur. 2000'li yılların başlarında bilgi toplumuna geçiş, bilgi teknolojilerinin farklı şekillerde kullanımı gibi hususlar Naisbitt & Naisbitt, Toffler gibi bazı araştırmacılar tarafından öngörülmüştür (Yamamoto & Altun, 2020)

Uzaktan veya çevrimiçi öğrenme yeni bir kavram değildir. 2004 yılında Drs. Cook ve Dupras, sağlık alanında kullanılmak üzere çevrimiçi bir öğrenme platformu oluşturmanın en etkili yolunu açıklayan bir makale yayınladı. Öğrencilerin bilgiye kolay ulaşabileceği, İyi korunmuş, kullanıcı dostu bir web sitesi tasarımının önemini vurgulamışlardır (Cook & Dupras, 2020). Daha yakın bir tarihte ise Virginia Gewin çevrimiçi öğrenmeye geçişte faydalı ipuçları tanımlamıştır (Gewin, 2020). Gewin, özellikle çevrim içi öğrenmede birkaç ana noktanın vurgulanmasının önemine dikkat çekilmiştir. Canlı video konferansın kendi kendine öğrenme açısından faydalarından bahsederken, canlı bağlantının aşırı yoğunluk

nedeniyle kopukluk oluşturmasının eğitim faaliyetleri açısından zorluk oluşturabileceği belirtilmiştir. Cook, Dupras ve Gewin, en etkili eğitim yönteminin öğrencilerin materyalle ulaşılabilirliği olduğunu kabul etmişlerdir (Schneider & Konseyi, 2020).

COVID-19 salgını öncesinde, öğrencilerin eğitiminde birçok yeni araç kullanılmıştır. Örneğin, grup sohbeti uygulaması olarak WhatsApp, Facebook, Inc., Menlo Park.. birçok öğrenci tarafından bu uygulamalar hem ders bilgi paylaşımı hem de işbirliği için kullanılmaya devam etmektedir (Kochar et al., 2018; Almarzooq et al., 2020). COVID-19 döneminde, eğitim sürecinin aksamaması için yenilikçi çözümlere duyulan ihtiyaç hızlanmıştır. Birçok program Zoom (Zoom Video Communications, San Jose, California), Microsoft Teams ve Slack (Slack Technologies, San Francisco, California) gibi yeni teknolojilerle bu süreç desteklenmiştir (Vela, 2018).

Tarihsel olarak ve COVID-19 salgınının getirdiği son değişikliklere kadar, fizyoterapi ve rehabilitasyon lisans eğitimi geleneksel olarak didaktik, yüz yüze öğrenme şeklinde yapılandırılmıştır. İlk yıl temel bilimler dersleri ve üniversiteye giriş dersleri, 2. ve 3. sınıf ise mesleki uygulama alanlarının teorik dersleri şeklinde sınıf veya amfilerde işlenmektedir. Son yıl yani 4. sınıfta ise fizyoterapist adayları çoğunlukla klinik ortamda mesleki uygulama yapmaktadır. Yaz döneminde ise yaz mesleki uygulama 1 ve 2 olmak üzere yaz stajları ile dönem içi dersler desteklenmektedir. Son birkaç yıl içinde, yüz yüze öğrenmenin yerini alan dijital platformlar nedeniyle ilk 3 yılın öğrenme yapısında dramatik bir değişim oldu. Bu yenilikler, öğrencilere önemli ölçüde tercih ettikleri esneklik ve verimlilik sağlamıştır. Buna karşılık, son sınıf müfredatları için alternatif platformlar büyük ölçüde mevcut değildir.

Türkiye' de 123 Üniversitede Uzaktan Eğitim birimi bulunmaktadır. Özellikle Uzaktan eğitim birimi bulunan üniversiteler kendi alt yapılarını kullanarak, eğitim-öğretim faaliyetlerini planlayarak uygulamaya geçmeleri sağlanmıştır (YÖK, 2020a). Sosyal uzaklaşma politikası yayınladıktan bir hafta sonra, üniversitemiz uzaktan eğitimi hem pandemi sürecini etkili bir şekilde yönetebilmek hem de öğrencilerin mezun olma koşullarını sağlayarak mağduriyetleri önlemek için hızlıca hayata geçirmiştir. Sanal öğrenme; ekipler ve kanallar şeklinde düzenlenmiştir. Bu uygulama ders materyali paylaşımı, sesli ve görüntüsü iletişim ve kayıt özelliği sayesinde tekrar izlenebilme avantajı sağlamıştır.

Bu çalışmanın Covid-19 pandemi sürecinde Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü öğrencilerin uzaktan eğitim konusundaki tutumlarının araştırılmasını amaçlamıştır.

GEREÇ ve YÖNTEM

Araştırmanın Tipi

Bu çalışma Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon Bölümünde öğrenim gören öğrencilerin uzaktan eğitim hakkındaki tutumlarının araştırılması amacı ile tanımlayıcı türde planlanmıştır.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Çalışmanın evrenini Necmettin Erbakan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümünde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini ise bu çalışmaya katılmayı kabul eden toplam 4 sınıftan 265 (216 kız %81,50, 49 erkek %18,49) öğrenci oluşturmaktadır (Tablo 1).

Tablo 1. Çalışmaya dâhil edilen öğrencilerin sınıf ve cinsiyete göre sayılarının gösterilmesi

Sınıf	Cinsiyet		Toplam
	Erkek	Kız	
1. Sınıf	7	56	63
2. Sınıf	11	53	64
3. Sınıf	19	58	77
4. Sınıf	12	49	61
Toplam	49 (%18,49)	216 (%81,50)	265

Veri Toplama Araçları

Çalışmaya katılmayı kabul eden öğrencilerde “Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği” kullanılarak oluşturulan anket formu ile veriler elde edilmiştir. Hazırlanan bu anket formu; öğrencinin cinsiyeti, sınıf bilgisi, ders hocaları ile iletişimi nasıl sağladığı (Telefon yoluyla, kısa mesaj veya mail yoluyla, ihtiyaç duyduğum her an iletişim sağlayabiliyorum, ders hocalarına ulaşmak mümkün olmuyor), Eğitimde tüm derslerin çevrimiçi olarak takip düzeyi, uzaktan eğitime hangi cihaz ile bağlandığı, pandemi sürecinde uzaktan eğitim metodu ile pratik ve teorik derslerin verimliliği hakkındaki görüşleri, pandemi sürecinde yaz staj uygulaması hakkındaki görüşleri ve uzaktan eğitime yönelik tutumlarının olduğu 21 madde birleştirilerek hazırlandı.

Ağır (2007) tarafından geliştirilen “Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği” İki alt boyutlu ve toplam 21 maddeden oluşur. (1) (Kesinlikle katılmıyorum)’den (5) (Kesinlikle katılıyorum)’e doğru 5’li Likert tipi şeklinde derecelendirilerek geliştirilmiştir. Ölçme aracı veri çözümlenmesinde

değerleri ters çevrilmesi gereken (11, 12, 13, 14, 15, 17, 19) 7 olumsuz madde içermektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 21, en yüksek puan ise 105’tir.

Veri Toplama

Anket, Google anketlere yüklenerek bağlantı adresi tüm fizyoterapi ve rehabilitasyon bölümü öğrencilerine e-posta yoluyla ulaştırıldı. Aydınlatılmış onam formu ile öğrencilerin anamı alındı. Anket 05.06.2020- 09.06.2020 tarihleri arasında toplandı.

Verilerin Analizi

Araştırmaya katılan öğrencilerin yanıtların dağılımı SPSS 20,0 paket programında sayı yüzde ile incelendi. Öğrencilerin yanıtlarının sınıflarına göre farklılık gösterip göstermediği Ki-kare testi ile analiz edildi. Araştırmada kullanılan ölçeğin daha önceden tanımlanan iki alt boyutlu yapısının doğrulanmasında doğrulayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Ayrıca alt problemlerin analizi amacıyla yüzde, frekans, t-testi, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) gibi istatistiksel teknikler kullanılmıştır. $p < 0,05$ değeri anlamlı olarak kabul edildi.

BULGULAR

Yapılan anket çalışmasına 217 (%81,3) kız, 50 (%18,7) erkek öğrenci katılmıştır. Bu öğrencilerin 63 tanesi (%23,6) 1. Sınıf; 65 tanesi (%24,3) 2. Sınıf; 78 tanesi (%29,2) 3. Sınıf ve 61 tanesi (%22,8) 4. Sınıf öğrencisi oluşturmaktadır.

Ders hocaları ile iletişimin nasıl sağladığı sorusuna; %14,2 ‘si telefon yoluyla, % 61 ‘i kısa mesaj veya mail yoluyla, % 16,6 ‘sı ihtiyaç duyduğum her an iletişimi sağlayabildiğine, % 10,1 ‘i ise ders hocalarına ulaşmanın mümkün olmadığı bilgisini vermiştir.

Covid-19 pandemisi döneminde fizyoterapi ve rehabilitasyon öğrencilerinin cinsiyete göre uzaktan eğitime hangi cihaz ile bağlandığının gösterimi yer almaktadır (Tablo 2). Bu verilere göre derslere erişimde tercih edilen cihaz kız öğrencilerinde bilgisayar, erkek öğrencilerinde ise telefon olmuştur.

Tablo 2. cinsiyete göre uzaktan eğitime hangi cihaz ile bağlandığının gösterimi

Cinsiyet	Cihaz		
	Bilgisayar	Tablet	Telefon
Kız	144	1	65
Erkek	19	7	29
Toplam	163 (% 61,5)	8 (%3,0)	94 (% 35,5)

Sınıf ve cinsiyete göre eğitimde tüm derslerin çevrimiçi olarak takip düzeyine bakılmıştır (Tablo 3). Bu verilere göre genel olarak tüm öğrenciler (%43,0) genellikle çevrimiçi olarak katılım sağlamıştır. 1., 3. ve 4. sınıf öğrencilerin genelde takip ettiği görülmüşken, 2. Sınıf öğrencilerin %33,8 oranla çok az takip ettiği belirlenmiştir. Tüm öğrencilerin verilerine bakıldığında tümü ile çevrimiçi derslerini takip eden erkek öğrencinin toplamda 4 kişi olduğu görülmüştür.

Tablo 3. Sınıf ve cinsiyete göre uzaktan eğitim derslerine çevrimiçi olarak katılımın öğrenci sayısı olarak gösterilmesi.

Sınıf	Cinsiyet	Çevrimiçi Katılma Düzeyi				
		1	2	3	4	5
1	Kız	5	19	17	7	8
	Erkek	0	2	1	2	2
	Tüm	5 (%7,9)	21 (%33,3)	18 (%28,6)	9 (%14,2)	10 (%15,9)
2	Kız	6	19	18	5	5
	Erkek	1	2	4	3	1
	Tüm	7 (%10,8)	21 (%32,3)	22 (%33,8)	8 (12,3)	6 (%9,2)
3	Kız	2	32	7	13	4
	Erkek	0	4	13	1	1
	Tüm	2 (%2,6)	36 (%46,2)	20 (%25,6)	14 (%17,9)	5 (%6,4)
4	Kız	10	31	4	3	1
	Erkek	3	5	3	1	0
	Tüm	13 (%21,3)	36 (%59,0)	7 (%14,8)	4 (%6,6)	1 (%1,6)
Toplam	Kız	21	101	46	28	18
	Erkek	4	13	21	7	4
	Tüm	25 (%9,4)	114 (%43,0)	67 (%25,3)	35 (%13,2)	22 (%8,3)

Çevrimiçi katılma düzeyi 1; Tümüyle takip edebiliyorum, 2; Genellikle takip edebiliyorum, 3; Çok az takip edebiliyorum, 4; Kısmen takip edebiliyorum, 5; Neredeyse hiç takip edemiyorum.

Sınıflara göre uzaktan eğitim derslerine çevrim içi katılım durumunun anlamlı farklılığı Oneway Anova testi yapılarak, Post Hoc Testlerinden Tukey Testi Yapılarak incelenmiştir. Buna göre 4. Sınıf öğrencilerinin diğer sınıf öğrencilerine göre katılım durumları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$).

Cinsiyete göre uzaktan eğitim derslerine çevrim içi katılım durumunun anlamlı farklılığı Independent Samples Testi ile yapıldı ve anlamlı bir fark bulunamadı ($p>0,05$).

Cinsiyete göre uzaktan eğitim uygulamasına karşı tutuma bakılmıştır (Tablo 4). Kız öğrencilerinde ortalama 70,29 iken erkek öğrencilerde 71,27 olarak hesaplanmıştır. Cinsiyetlere göre tutum arasındaki farka Independent Samples Testi ile bakılmıştır ve anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p<0,05$) (Tablo 4).

Sınıflara göre uzaktan eğitim uygulamasına karşı tutum arasındaki farka Oneway Anova testi ile bakılmış ve anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p<0,05$) (Tablo 5).

Tablo 4. Cinsiyete göre uzaktan eğitim uygulamasına karşı tutumun Independent Samples Testi ile gösterimi

Cinsiyet	N	Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata
Kız	48	70,3	12,2	1,757
Erkek	216	71,3	14,6	0,992

Tablo 5. Sınıflara göre uzaktan eğitim uygulamasına karşı tutumunun Oneway Anova testi ile gösterimi.

Sınıf	N	Tutum Skoru
1. Sınıf	63	72,3016
2. Sınıf	64	71,0156
3. Sınıf	77	70,5455
4. Sınıf	60	70,6167
p		0,895

Pandemi sürecinde uzaktan eğitim metodu ile pratik ve teorik derslerin verimliliği sorgulandığında sırasıyla öğrencilerin %12,5'i pratik dersler için verimli, %87,5'i ise verimsiz cevabını verirken; teorik dersler için ise %21,5'i verimli, % 78,5'i verimsiz işlendiğini düşünmüştür.

Pandemi süreci tamamlandıktan sonra şartlar uygun olduğunda öğrencilerin tercih edecekleri eğitim sistemi soruldu ve %90,3'ünün örgün eğitim ile eğitime devam etmek istedikleri, %9,7'si ise uzaktan eğitime devam şeklinde tercihlerini belirttiler.

Zorunlu mesleki yaz stajı uygulaması için öğrencilerin %44,1'i ailesi ile bulunduğu şehirde, % 38,6'si okulun ilgili olduğu hastanede, geri kalan %17,3'ü ise kesinlikle hiçbir koşulda staj yapmak istemediklerini bildirmişlerdir.

TARTIŞMA

Bu süreç hayatımızın her alanında radikal değişiklikler getirdi. Sosyal uzaklaşma ve kısıtlayıcı hareket politikaları geleneksel eğitim uygulamalarını önemli ölçüde değiştirdi. Bu değişikliklerin zaman çizelgesi belirsizdir. Bu durum geleneksel yüz yüze eğitim ve öğretimi etkilemiştir. COVID-19 salgını bize üniversite eğitiminde dijital öğrenmenin önünü açma fırsatı oluşturmuştur.

Pandemi süresince yaşanan yaşam biçimi değişikliği bizleri teknolojik iletişime zorlamıştır. Öğrencilerin bu süreç içerisinde ilk kez karşılaştıkları eğitim metodu karşısında yaşadıkları belirsizlik ancak eğitimcilerin takip ve bilgilendirmesi ile çözümlenebilir. Bu anlamda öğrencilerin gerekli

koşulda ders hocaları ile iletişime geçerek sorunlarını çözmeleri son derece önemlidir. Yaptığımız çalışmada katılımcı öğrencilerin büyük çoğunluğu (% 61) kısa mesaj veya mail yoluyla ders hocaları ile etkileşim sağlamıştır.

Uzaktan öğrenmede tercih edilen cihaz kız öğrencilerinde bilgisayar, erkek öğrencilerinde ise telefon olmuştur. Tüm öğrenciler (%43,01) genellikle çevrimiçi olarak katılım sağlamıştır. 1., 3. ve 4. sınıf öğrencilerin genelde takip ettiği görülmüşken, 2. Sınıf öğrencilerin %33,84 oranla çok az takip ettiği belirlenmiştir. Cinsiyete göre bakıldığında erkek öğrencilerin çevrimiçi katılımının kız öğrencilere göre daha düşük olduğu sadece 4 erkek öğrencinin tüm derslerini çevrimiçi olarak takip ettiği dikkat çekmektedir. Sınıflara göre bakıldığında 4. Sınıf öğrencilerinin çevrim içi katılım durumlarının diğer sınıflara göre anlamlı derecede farklı bulunmuştur ($p<0,05$). Bu durumun mesleki farkındalık ve son eğitim yılında olunması sebebiyle soru cevap şansının kullanılarak öğrenme kaygısının azaltılması olarak değerlendiriyoruz.

Uzaktan eğitim hakkında Türkiye genelinde tutum araştırması yapmış olan Zırhlıoğlu (2006)'a göre %53,09 erkeklerin, %54,66 ise kadınların olumlu görüş bildirdiği belirtilmiştir. Ülkü (2018) öğretmenlerde yapmış olduğu uzaktan eğitim hakkındaki tutum analizinde cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık saptanamamıştır. Fakat az bir farkla da olsa kadın öğretmenlerin tutumu erkek öğretmenlerin tutumuna göre daha olumlu olduğu bildirilmiştir. Bizim çalışmamızda ise cinsiyete ve sınıfa göre uzaktan eğitim uygulamasına karşı tutumlarda anlamlı bir fark bulunmamıştır. Genel olarak 70 ortalama skor ile tutumun uzaktan eğitimin, yüz yüze eğitime göre dezavantajı yönünde olduğu saptanmıştır. Öğrencilerden elde edilen yanıtların toplamına bakıldığında, öğrencilerin çoğu teori ve uygulamada olsa tüm derslerin uzaktan eğitim ile yetersiz olacağını düşünmekteydi.

Doğan (2014), eğitimde mekân ve zaman sınırlamasını ortadan kaldırması, tüm öğrencilere eşit fırsat sağlaması, gelişmekte olan teknolojik cihazların sahip olduğu imkanların kullanılması, öğrenmede yaş sınırını ortadan kaldırması, uluslararası eğitim olanaklarına ulaşma kolaylığı sağlaması, kendi hızında öğrenme olanağı sunması ve öğrencinin öğrenme konusunda kendi kendinin sorumluluğunu kazandırması gibi avantajların uzaktan eğitimle sağlanmasının mümkün olduğunu belirtmiştir.

Uzaktan eğitimin birçok açıdan olumlu yanlarının olmasına karşın uygulanmasında ve öğrenmenin sağlanması açısından bazı sınırlılıkları

vardır. Bu sınırlılıklar öğrencinin okul ortamındaki gibi sosyalleşme olanağına sahip olamaması, uygulama gerektiren derslerin uzaktan eğitim platformları ile sağlanamaması, yüz yüze eğitimin az olması sebebiyle derslere ilginin ve motivasyonun düşmesi, teknolojik cihazları kullanmada sıkıntı yaşayan öğrencilerin bilgiye ulaşmada zorluk yaşaması gibi sıralanabilir (Ağır, 2007). Bu bakımdan uzaktan eğitimin sahip olduğu üstünlükler ve sınırlılıklar sebebiyle bu sisteme bakış açısı oldukça önem taşır.

Zırhlıoğlu, Ç. (2006) nin çalışmasına göre örgün eğitimde alınan bilgi daha kalıcıdır ve örgün eğitim ile uzaktan eğitim arasında öğrenme açısından farklılık vardır. Çalışmamızda pandemi süreci tamamlandıktan sonra şartlar uygun olduğunda öğrencilerin tercih edecekleri eğitim sistemi soruldu ve %90,3'ünün örgün eğitim ile eğitime devam etmek istedikleri, %9,7'si ise uzaktan eğitime devam şeklinde tercihlerini belirttiler.

YÖK tarafından 26 Mart 2020 tarihinde yapılan "Basın Açıklaması" na göre üniversitelerin teorik derslerle birlikte uygulamalı bazı derslerinin teorik kısımları uzaktan öğretim yoluyla yürütülebilecek ve yaz öğretiminde de telafi eğitimleri yapılabilecekti (YÖK, 2020b). Ancak sürecin belirsiz olması nedeniyle yaz döneminde de eğitim-öğretim yapılması net değildir. Bu şekildeki çözüm mezuniyetlerini etkileyebilirdi.

Covid-19 salgını için aşilar geliştirildikten sonra ilgili müfredatlar değiştirilebilir ve/veya güncellenebilir (Wang et al., 2020). Zorunlu mesleki yaz stajı uygulaması için öğrencilerin %44,1'i ailesi ile bulunduğu şehirde, % 38,6'si okulun ilgili olduğu hastanede, geri kalan %17,3'ü ise kesinlikle hiçbir koşulda staj yapmak istemediklerini bildirmiştir.

Hızlıca oluşturulan sanal eğitim uygulamanın eksikliklerinin ve olumsuz etkisinin olması beklenmektedir (Brooks et al., 2020; Owusu-Fordjour, Koomson, & Hanson, 2020). Uzaktan eğitimin özellikle uygulamalı dersler için geliştirilmesinin ya da alternatif yöntemlerin bulunmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Covid-19 pandemisi sonrası alınan tedbirler sonrası sosyal mesafe açısından alınan önlemler mekânsızlaşma denilen yeni bir durumu ortaya koymuştur. Pandemi öncesi insan gücü eğitimde ve profesyonel iş hayatında bir mekâna bağlı iken, pandemi sürecinde mekândan uzak ve çevrimiçi platformlar üzerinde yapılabileceği görülmüştür (Dikmen & Bahçeci, 2020).

Günümüz yaşamının birçok yönü gibi, korona virüs krizi sırasında da eğitim önemli ölçüde değişmiştir. Korona virüs pandemisinin tetiklediği hızla gelişen tüm yeniliklerle, pandemi çözüldüğünde hayatın aniden önceki duruma döneceğini hayal etmek zor. Yüz yüze öğrenme her zaman klinik müfredatın temel bir bileşeni olmaya devam etse de, uzaktan tabanlı öğrenme son derece etkili, esnek ve kapsamlı bir tamamlayıcı veya alternatif olabilir. Bu kriz, fizyoterapi öğrencileri, akademisyenleri ve klinisyen fizyoterapistler için klinik öğrenimi çevrimiçi öğrenmeyi yenilik yapmaya ve kullanmaya iten katalizör olabilir. Bununla birlikte, sağlık eğitimin sisteminin bu soruna er ya da geç adapte olmaya hazır olması zorunludur.

Bu çalışma Fizyoterapi ve Rehabilitasyon eğitim öğretimin sürdürülebilirliği açısından okul ve uzaktan eğitim deneyimleri üzerinde durulmuş ve uzaktan eğitim kullanıcı deneyimleri bakımından da incelenmiştir. Tüm bu sonuçlara göre öğrenci düzeyinde uzaktan fizyoterapi ve rehabilitasyon bölümü lisans eğitiminin olumlu ve olumsuz yönler olabildiğince açıkça ortaya konulmaya çalışılmıştır.

KAYNAKLAR

- Ağır, F. (2007). Özel Okullarda ve Devlet Okullarında Çalışan İlköğretim Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitime Karşı Tutumlarının Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir
- Ağır, F., Gür, H. & Okçu, A. (2007). Uzaktan eğitime karşı tutum ölçeği geliştirmesine yönelik geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *New World Sciences Academy*, 3(2), 128-139. 05.10.2017 tarihinde <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/185997> adresinden erişilmiştir.
- Almarzooq, I., Lopes, M. & Kochar, A. (2020). Virtual Learning During the COVID-19 Pandemic: A Disruptive Technology in Graduate Medical Education. *Journal of the American College of Cardiology*, 75 (20), 2635-2638.
- Anastassopoulou, C., Russo, L., Tsakris, A. & Siettos, C. (2020). Data-based analysis, modelling and forecasting of the COVID-19 outbreak. *Plos One*, <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0230405>
- Aslan, R., (2020). Endemic Diseases İn History And Today And Covid-19. *Göller Bölgesi Aylık Ekonomi ve Kültür Dergisi*, 8 (2), 35-42.
- Brooks, S. K., Smith, L. E., Webster, R. K., Weston, D., Woodl, L., Hall, I., & Rubin, G. J. (2020). The impact of unplanned school closure on children's social contact: rapid evidence review. *Euro Surveillance*, 25(13).
- Cook, D.A. & Dupras, D.M. (2004). A practical guide to developing effective web-based learning. *J Gen Intern Med*. 19(6):698-707. doi: 10.1111/j.1525-1497.2004.30029.
- Dikmen, S. & Bahçeci, F. (2020). Covid-19 Pandemisi Sürecinde Yükseköğretim Kurumlarının Uzaktan Eğitime Yönelik Stratejileri: Fırat Üniversitesi Örneği. *Turkish Journal of Educational Studies*, 7(2), 78-98.
- Doğan, H. G. B. (2014). Uzaktan Eğitim ve Yaşam Boyu Öğrenme. 20.12. 2017 tarihinde <http://www.egitimdeteknoloji.com/uzaktan-egitim-yasam-boyu-ogrenme-nedir/> adresinden erişilmiştir.
- Gewin, V. (2020). COVID-19 beklentilerken öğretimi çevrimiçi taşımak için beş ipucu. *Doğa*, 580: 295-296. doi: 10.1038 / d41586-020-00896-7.
- Huang, C., Wang, Y., Li, X., Ren, L., Zhao, J., Hu, Y., ... Cao, B. (2020). Clinical features of patients infected with 2019 novel coronavirus in Wuhan, China. *The Lancet*, 395(10223), 497-506. [http://doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)30183-5](http://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)30183-5)
- Kochar, A., Rymer J. & Samad, Z. (2018). For the Duke Cardiovascular Education Group Disrupting fellow education through group texting: Whatsapp in fellow education? *J Am Coll Cardiol*, 25;72(25):3366-3369. doi: 10.1016/j.jacc.2018.11.007.
- Owusu-Fordjour, C., Koomson, C., & Hanson, D. (2020). The impact of Covid-19 on learning- the perspective of the Ghanaian student. *European Journal of Education Studies*, 7(3), 88-101. <http://doi.org/10.5281/zenodo.3753586>.
- Schneider, S.L. & Konseyi, M.L. (2020). Distance learning in the era of COVID-19. *Arch Dermatol Res*, 8: 1-2.
- Ülkü, S. (2018). İlkokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin Uzaktan Eğitime Yönelik Tutumları. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Programları Ve Öğretimi Bilim Dalı, Bolu.
- Vela. K. (2018). Using Slack to communicate with medical students. *J Med Libr Assoc*, 106(4): 504-507.
- Wang, C., Cheng, Z., Yue, X.G., & McAleer, M. (2020). Risk Management of Covid-19 by Universities in China. *Journal of Risk and Financial Management*, 13: 36-42.
- Yamamoto, G.T. & Altun, D. (2020). Coronavirüs ve Çevrimiçi (Online) Eğitimin Önlenemeyen Yükselişi. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 25-34.
- YÖK. (2020a, 3 Nisan). Üniversitelerde uygulanacak uzaktan eğitime ilişkin açıklama. 3 Nisan 2020 tarihinde <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/universitelerde-uygulanacak-uzaktanegitime-iliskin-aciklama.aspx> adresinden erişilmiştir.
- Zhong, B.L., Luo, W., Li, H.M., Zhang, Q., Liu, X.G., Li, W.T. & Li, Y. (2020). Knowledge, attitudes, and practices towards COVID-19 among Chinese residents during the rapid rise period of the COVID-19 outbreak: a quick online cross-sectional survey. *Int J Biol Sci* ; 16(10): 1745-1752.
- Zırhlıoğlu, Ç. (2006). Türkiye Genelinde ve Bölgeler Arasında Bilgisayar Kullanımı ve Uzaktan Eğitim İle İlgili İstatistiksel Analiz. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.